

PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda br. II Pž-2764/89-2 od 14. 02. 1990.

Vijeće: mr. Veljko Vujović, mr. Andrija Eraković, prof. dr. Velimir Filipović

TROŠKOVI VAĐENJA POTONULOG BRODA — NADLEŽNOST SUDA ZA UTVRĐIVANJE PRAVA OGRANIČENJA ODGOVORNOSTI

Prema jugoslavenskom pravu postojanje litispendencije ima taj učinak da se o istoj stvari ne može voditi drugi postupak, pa makar se prvi postupak vodio pred stranim sudom — Pitanje o pravnim učincima postupka koji se vodi pred stranim sudom prosuđuje se prema pravu države suda. Ovo vrijedi i za postupak utvrđivanja prava na ograničenju odgovornosti odgovorne osobe — Za postojanje litispendencije nije odlučna okolnost da se postupak prava na ograničenju odgovornosti provodi u vanparničnom postupku, a onaj za utvrđivanje odgovornosti u parničnom — Ovo se pitanje rješava prema pravu države u kojoj se vodi postupak ograničenja odgovornosti — Ako je potonuli brod u suvlasništvu, a postupak ograničenja odgovornosti je pokrenut na zahtjev jednog od njih, pitanje da li se taj postupak odnosi i na suvlasnika, koji nije zahtijevao pokretanje postupka, treba riješiti prema pravu države suda — Troškove vađenja broda u suvlasništvu snose svi suvlasnici prema veličini svojih udjela u vlasništvu broda — Za primjenu materijalnog prava mjerodavno je jugoslavensko pravo, ako je brod potonuo u jugoslavenskom obalnom moru, bez obzira na državljanstvo vlasnika broda — Pravo na naknadu štete pripada izvođaču radova vađenja — Izvođač ne mora sam, vlastitim sredstvima, vaditi brod, već to može učiniti i na temelju naloga osobe ovlaštene i dužne da se stara o vađenju broda — Da li je vađenje bilo potrebno utvrđuje nadležni pomorsko-upravni organ u upravnom postupku — Ovaj postupak je za sud mjerodavan — Za sporove koji su u vezi s brodom potonulim u jugoslavenskom obalnom moru, nadležan je jugoslavenski sud, ali ta nadležnost nije isključiva — Ako se radi o naknadi štete, nema pravnog odnosa između tužitelja i osiguratelja, pa osiguratelj nije obavezan platiti utuženi iznos troškova vađenja — Prilikom vađenja treba se pobrinuti da se učine samo nužni troškovi — Troškovi u vezi s informiranjem javnosti o postupku vađenja potonulog broda ne spadaju u troškove vađenja i na njih izvođač radova nema pravo.

Brod »Brigitta Montanari« je potonuo u jugoslavenskom obalnom moru. Prema rješenju nadležnog organa brod je izvađen i prodan. Povodom toga

nastao je spor za naknadu troškova vadenja. Tužitelj je Republika Hrvatska, a tuženi dva suvlasnika broda i osiguratelj.

Prvostepeni sud je prema osiguratelju odbio tužbeni zahtjev, a prema prvo i drugo tuženom donio presudu kojom je tuženike obvezao na isplatu utuženog iznosa.

Drugostepeni sud je potvrdio dio prvostepene presude koja se odnosi na trećetuženog osiguratelja, s tim da je jugoslavenski sud proglasio apsolutno nadležnim za rješavanje ovog spora. Za prvo i drugotuženog je ukinuo prvostepenu presudu u dijelu u kojem je tuženicima naloženo da tužitelju solidarno plate određeni utuženi iznos.

Obrazloženje drugostepenog suda glasi:

Okručni privredni sud u Splitu je presudom broj XII P-6078/87 od 20. travnja 1989. godine odbio prigovor nenadležnosti jugoslavenskog suda, prigovor stvarne i mjesne nenadležnosti i prigovor parnice u toku, kao i prijedlog za prekid postupka, (toč. I izreke). Prvotuženiku »Cispa gas transport« Trst i drugotuženiku »Ocean gas« Palermo naloženo je da plate tužitelju 405.148,00 dinara s kamatama i 51,90 dinara na ime parničnih troškova (toč. II izreke), dok je tužitelj odbijen s tužbenim zahtjevom da mu tuženici plate iznos od 201,80 dinara. Odlučeno je da u sporu između tužitelja i trećetuženika Assuranceforeningen Skuld Oslo nije nadležan jugoslavenski sud (toč. IV izreke) te je tužitelju naloženo da ovom tuženiku plati 284,80 dinara na ime parničnih troškova (toč. V izreke).

U obrazloženju se navodi da se na sporni odnos ima primijeniti jugoslavensko pravo. Radi ocjene pravne kvalifikacije tužiteljevog potraživanja ima se primijeniti: 1) Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (Sl. I. SFRJ, broj 22/77, 13/82 i 30/85, u daljnjem tekstu: ZPUP) i 2) Zakon o sigurnosti plovidbe na moru i unutrašnjim vodama SRH (NN SRH, broj 40/78). Iz odredbe čl. 783 ZPUP-a proizlazi da se na odnose nastale vadenjem potonulih stvari u obalnom moru i unutrašnjim vodama SFRJ ima primijeniti jugoslavensko pravo, neovisno od toga tko je vlasnik potonulih stvari i koja osoba ih vadi. Neosnovano se tuženici pozivaju na odredbe čl. 996. st. 1. toč. 2. i 3. ZPUP-a koje kao kriterij za određivanje mjerodavnog prava prihvaćaju državnu pripadnost broda, jer se ne radi o sporu koji se tiče prava na brodu u društvenom vlasništvu i stvarnih prava na brodu niti je predmet spora neki događaj na brodu na kojem se mora primijeniti zakon mjesta gdje je događaj nastao. Isto tako, predmet spora nije ograničenje odgovornosti broдача, da bi se u smislu čl. 199. ZPUP-a, primjenilo pravo čiju državnu pripadnost brod ima.

Neosnovan je i prigovor litispedencije, koji ističe prvotuženik, temeljeći ga na činjenici da je pred sudom u Italiji u toku postupak ograničenja odgovornosti broдача. Prema čl. 194. st. 3. ZPP-a, dok parnica teče ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica između istih stranaka.

Postupak ograničenja odgovornosti je izvanparnični postupak (čl. 397. st. 1. ZPUP-a), pa slijedom toga pred sudom u Italiji nije pokrenuta parni-

ca, a činjenica da je tužitelj u tom postupku ograničenja prijavio svoje potraživanje ne može imati za posljedicu odbacivanje tužbe u smislu čl. 194. st. 3. ZPP-a, ni prekid postupka u smislu čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Sl. 1. SFRJ broj 43/82 i 72/82). Uporište za taj stav prvostepeni sud vidi i u odredbama čl. 405. st. 1., 406., 407. i 408. ZPUP-a u vezi sa čl. 187. ZPP-a, te u odredbi čl. 403. ZPUP-a. Sve da je i bila podignuta neka od tužbi na koju je tužitelj ovlašten, ne bi se radilo o kondemnatornoj tužbi, već tužbi na utvrđenje. Zahtjev za prekid postupka također nije prihvatljiv, jer ne postoji ni jedan razlog iz čl. 212. i 213. ZPP-a za prekid postupka. Ne može se primijeniti, odredba iz čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba zakona, jer pred sudom u Trstu nije u toku spor u istoj pravnoj stvari i jer je riječ o sporu za čije suđenje postoji isključiva nadležnost jugoslavenskog suda. Prema čl. 54. st. 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona, nadležnost suda SFRJ postoji kad se na njenom teritoriju nalazi kakva imovina tuženika. Prvo i drugotuženik nedvojbeno imaju imovinu na teritoriju SFRJ bilo u vidu podrtine broda, bilo u vidu novčanog iznosa postignutog prodajom broda. Ne radi se o sporu iz čl. 406. i 408. ZPUP-a, pa se ima primijeniti odredba čl. 54. Zakona o rješavanju sukoba zakona.

U obrazloženju se nadalje navodi da je tužbeni zahtjev osnovan. Prema čl. 785. st. 1. ZPUP-a potonule stvari mogu vaditi ovlaštene osobe, a to su, kada je riječ o stranim osobama, imovinsko-pravni ovlaštenici na stvari. Budući da tuženici nisu pristupili vadenju, pa ni po rješenju nadležnog upravnog organa, to je, po naređenju upravnih organa, obavila RO »Brodospas« OOUR »Spašavanje i tegljenje«, Split, a troškove je snosio tužitelj (čl. 34. st. 3. Zakona o sigurnosti plovidbe) s tim da ih je dužna nadoknaditi ovlaštena osoba (čl. 32. st. 2. i čl. 34. st. 3. Zakona o sigurnosti plovidbe). Tužitelj je imao troškove u iznosu od 405.148,10 dinara koliko mu je i dosuđeno, dok mu nisu priznati troškovi informiranja domaće i svjetske javnosti u iznosu od 201,80 dinara, za koliko je odbijen s tužbenim zahtjevom.

Svoj zahtjev prema trećetuženiku tužitelj temelji na činjenici što je svojim pismom od 30. V 1985. godine potvrdio da je nosilac osiguranja potonulog broda. Polazeći od odredaba Zakona o rješavanju sukoba zakona, sud dolazi do zaključka da ne postoje nadovezne okolnosti po kojima bi za suđenje bio nadležan jugoslavenski sud. Tužitelj i tuženik nisu u ugovornom odnosu a niti je trećetuženik prouzrokovao tužitelju štetu, pa se ne može primijeniti odredba iz čl. 53. Zakona o rješavanju sukoba zakona, a uz to se napominje da prema odredbama ZPUP-a direktna tužba protiv osiguralca nije dopuštena.

Protiv te presude žalbu su podnijeli tužitelj, te prvo i drugotuženik.

Tužitelj pobija presudu u dijelu u kojem je odbijen sa zahtjevom istaknutim prema prvo i drugotuženiku za iznos od 201,80 dinara, u dijelu u kojem je odlučeno da za suđenje u sporu između tužitelja i treće-tuženika nije nadležan jugoslavenski sud te u dijelu u kojem mu je naloženo da trećetuženiku plati 284,80 dinara na ime parničnih troškova zbog pogrešne primjene

materijalnog prava s prijedlogom da se preinači i tužbeni zahtjev prihvati u cijelosti.

U žalbi tužitelj navodi da osnovu potraživanja tužitelja predstavlja šteta koju je pretrpio. Radi se o zahtjevu za naknadu štete, a ne o zahtjevu za naknadu troškova vađenja potonulih stvari. Stoga se nadležnost jugoslavenskog suda temelji na odredbi čl. 53. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, a ne na odredbi čl. 54. toga zakona. Uporište za svoj stav da tužbom može obuhvatiti neposredno i osiguratelja, tužitelj nalazi u odredbi čl. 847. ZPUP-a. Tužbeni zahtjev da je neosnovano odbijen prema prvo i drugotuženiku za iznos od 201,80 dinara. Nakon potonuća broda »Brigitta Montanari«, javnost da je bila zbog prirode tereta koji se nalazi na brodu uznemirena, pa je bilo nužno informirati je, pri čemu je tužitelj pretrpio štetu u navedenom iznosu.

Prvo i drugotuženik pobijaju presudu u toč. I i II izreke zbog svih žalbenih razloga iz čl. 353. st. 1. ZPP-a, s prijedlogom da se žalba uvaži i donese odluka u smislu prigovora, odnosno da se predmet vrati na ponovno suđenje.

U žalbi se ističe da je pravna kvalifikacija tužbenog zahtjeva pogrešna, jer se ne radi o zahtjevu za naknadu štete, budući da prema odredbama ZPUP-a, koje uređuju vađenje potonulih stvari, nigdje nije spomenuta šteta, već naknada za vađenje (čl. 791. ZPUP). Pogrešno se prvostepeni sud poziva na odredbu iz čl. 1011. ZPUP-a jer ta odredba izričito govori o slučaju vađenja potonulih stvari izvan obalnog mora i unutrašnjih voda SFRJ. Ovo tim više što postoji jasan propis čl. 999. ZPUP-a, da se na ograničenje odgovornosti brodar primijenjuje pravo države čiju državnu pripadnost brod ima. Nesporno je da se pred sudom u Trstu vodi postupak ograničenja odgovornosti i da je tužitelj u tom postupku postavio zahtjev u iznosu od 4.531.390.517 Lit, a radi se o istom zahtjevu kao i u ovoj parnici. Tužitelj je, nakon što je podnio prijavu pred sudom u Trstu, propustio podići tužbu, pa je sada u toku postupak za ponavljanje postupka. Tužitelju je time onemogućeno da pokrene novi postupak u Jugoslaviji, jer bi to bilo protivno smislu postupka ograničenja odgovornosti. Za razliku od prvostepenog suda, žalitelj smatra da se ima primijeniti čl. 996. ZPUP-a, jer potonuće i vađenje jest pravna posljedica događaja na brodu, a st. 2. toga čl. jasno govori da se točka 3. st. 1. primijenjuje na događaje koji su nastali na stranom brodu uz uvjet da i država čiju pripadnost brod ima postupa na isti način s brodovima koji imaju jugoslavensku državnu pripadnost. Italija je upravo tako postupila u slučaju broda »Cavtat«, pa uzajamnost postoji.

Osvrćući se na dio obrazloženja pobijane presude u kojem se navodi da pokretanjem postupka ograničenja odgovornosti prijedlogom prvotuženika nije među istim strankama pokrenuta parnica, žalitelj ističe da nitko nije ni tvrdio da je pokrenuta parnica. Jasno da se u postupku ograničenja odgovornosti pokretanje parnice smatra postupak koji slijedi po prigovoru vjerovnika da brodar nema pravo na ograničenje odgovornosti. Tužitelj je propustio rok za podnošenje tužbe za utvrđenje da brodar nema prava na ograničenje, tako da je presuda suda u Trstu od 15. IV 1985. godine, kojom je

dopušteno ograničenje, postala pravomoćna. Žalitelj smatra da prijava u postupku ograničenja odgovornosti i upućivanja na tužbu, odnosno propust podnošenja tužbe, predstavlja postupak koji je identičan onom koji zahtijeva ZPP i Zakon o sukobu zakona za prekid postupka ili za utvrđenje o postojanju litispedencije. Čak što više, vjerovnik koji je bio dužan pokrenuti parnicu tužbom, a to nije učinio, prekludiran je da to pokuša pred nekim drugim sudom. Stoga je bilo potrebno da se pribave podaci od suda u Trstu, jer se pred tim sudom ne vodi samo postupak ograničenja, već i postupci koji se na to nadovezuju, konkretno postupak tužitelja za ponavljanje postupka.

Prvostepeni sud navodi kako nema propisa koji bi spriječio vjerovnika da u toku postupka ograničenje ili kasnije podnese tužbu za isplatu. Postupak ograničenja odgovornosti je postupak sui generis, možda sličan u pogledu upućivanja na parnicu sa stečajnim postupkom. Svakako je notorno da se mogu vršiti samo prijave potraživanja kada je postupak ograničenja pokrenut. Nakon zaključenja ročišta za diobu fonda eventualna tražbina neće se utvrđivati (čl. 421. st. 4. u vezi sa čl. 402. toč. 5. ZPUP-a).

U presudi se spominje kupovna cijena koja je položena na depozitni račun suda. Taj iznos nigdje, međutim, nije objelodanjen niti su žalitelji o tome obaviješteni.

Žalitelji ističu da ostaju kod svojih prigovora da je način vađenja bio takav da je najskuplji, pa su povrijeđene odredbe parničnog postupka, jer u tom pravcu nisu provedeni nikakvi dokazi. Žalitelj »Occan gas«, Palermo i u žalbi inzistira na prigovoru promašene pasivne legitimacije, jer on nije bio brodar, a pravo na ograničenje ima samo brodar kako po talijanskom pravu tako i prema čl. 378. ZPUP-a. Isto tako inzistira da ne postoji solidarna odgovornost, već eventualno prema udjelu u vlasništvu.

Tuženici su podnijeli odgovor na žalbu tužitelja, a tužitelj na žalbu prvo i drugotuženika.

Tuženici u svom odgovoru navode da postoji samo naknada za vađenje i čuvanje stvari, a ne i na obavještavanje javnosti. Ne radi se o šteti već o naknadi za vađenje potonulih stvari. Šteta bi bila da je došlo do zagađenja. Odredba čl. 487. ZPUP-a ne može se primijeniti jer se nije radilo o prijevozu ulja, budući da zagađenja nije bilo. Predlažu da se žalba tužitelja odbije.

Tužitelj u odgovoru na žalbu tuženih naglašava da se ne radi o parnici u toku jer prijava potraživanja i osporavanje brodaru prava na ograničenje odgovornosti ne predstavlja tužbu. Osim toga, tuženik »Ocean gas« nije pokrenuo postupak ograničenja odgovornosti. Predlaže da se žalba odbije kao neosnovana.

Žalba tužitelja nije osnovana, dok je žalba prvo i drugotuženika osnovana.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama žalbenih razloga iz čl. 365. st. 2. ZPP-a, ovaj žalbeni sud nalazi da je pravilna i zakonita u dijelu u kojem je

tužitelj odbijen s tužbenim zahtjevom prema prvo i drugotuženiku, te u dijelu u kojem se sud oglasio nenadležnim u parnici između tužitelja i trećetuženika, dok je u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prihvaćen u odnosu na prvo i drugo-tuženika, presuda donesena uz pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje.

Zaključak prvostepenog suda o tome da prigovor litispedencije nije osnovan je preuranjen jer nije utvrđeno da li jesu ili nisu ispunjene pretpostavke iz čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba zakona. Prema toj zakonskoj odredbi sud SFRJ će prekinuti postupak na zahtjev stranke ako je u toku spor pred stranim sudom u istoj pravnoj stvari između istih stranaka, i to, ako je prvo pred stranim sudom pokrenut postupak po odnosnom sporu, ako je u pitanju spor za čije suđenje ne postoji isključiva nadležnost suda SFRJ, te ako postoji uzajamnost.

Nije prihvatljivo pravno gledište prvostepenog suda da prigovor nije osnovan jer se postupak ograničenja odgovornosti provodi u izvanparničnom postupku. U prvom redu valja istaknuti da je za pitanje da li nepostojanje litispedencije predstavlja procesnu pretpostavku mjerodavno pravo države pred kojim se postupak vodi (*lex fori*), tj. u ovom slučaju jugoslavensko pravo. U tom pravcu prvostepeni sud ispravno citira odredbu iz čl. 194. ZPP-a, prema kojoj se, dok parnica teče, ne može u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama. Međutim, da li postoji litispedencija prosuđuje se prema pravu države u kojoj je postupak pokrenut. Kakvi su učinci stranog postupka može se prosuđivati samo prema pravu države u kojoj je on pokrenut. Dakle, kakav je značaj postupka o ograničenju odgovornosti broдача ima se prosuđivati po talijanskom pravu. U vrijeme kada je tek pokrenut postupak pred inozemnim sudom, domaći sud nema još sve elemente za procjenu da li bi se mogla priznati buduća strana odluka. Smisao prekida postupka iz čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba zakona je u tome da se pričekava dok se ne donese strana odluka i dok se ne otkloni neizvjesnost da li će se ta strana odluka izjednačiti sa domaćim odlukama, tj. da li će se priznati u postupku egzekvatore. Nastavak postupka ovisi dakle o tome da li će se odluka stranog suda i kod nas tretirati kao pravomoćno presuđena stvar ili neće.

Pri tome nije odlučno da li se određena građansko-pravna stvar rješava u parničnom ili u izvanparničnom postupku. Da li će određenu građansko-pravnu stvar povjeriti na rješavanje parničnom ili vanparničnom sudovanju, zakonodavac određuje po pravno političkim kriterijima. Stoga se u jednim državama parnično procesno pravo primijenjuje za rješavanje predmeta koji se u drugim državama rješavaju po pravilima vanparničnog procesnog prava. U čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba zakona govori se o pokretanju postupka pred stranim sudom, a nije upotrebljen izraz »parnični postupak«, a ni »parnica«. Upotrebljeni izraz »spor pred stranim sudom« ne može se poistovjetiti s parničnim postupkom pred stranim sudom. Razgraničenje između parničnog i izvanparničnog postupka zavisi od toga da li je zakonodavac za rješavanje određene pravne stvari propisao parnični ili izvanparnični postupak, a ne o tome da li među strankama postoji spor. To što u par-

nici činjenična i pravna pitanja postanu nesporna, nije razlog za nastavak postupka po pravilima izvanparničnog procesnog prava. Dakle, moguća je parnica u kojoj među strankama ne postoji spor. S druge strane, i u izvanparničnom postupku je moguće da se rješava o nekim stvarima o kojima među sudionicima postoji spor.

Odgovor na pitanje da li je značajno da li je pred stranim sudom u toku parnični ili vanparnični postupak, sasvim jasno daje odredba iz čl. 86. Zakona o rješavanju sukoba zakona koja govori samo o stranoj sudskoj odluci. Čak što više, u stavu 3 toga članka propisano je: »Stranom sudskom odlukom smatra se i odluka drugog organa koja je u državi u kojoj je donesena izjednačena sa sudskom odlukom, odnosno sudskom nagodbom, ako se njome reguliraju odnosi predviđeni u čl. 1. ovog Zakona«. Dakle, i odluka koju nije donio sud, već drugi organ, može biti izjednačena po svojim pravnim učincima sa odlukom suda u SFRJ. Drugim riječima, moguća je situacija da sud uvaži prigovor parnice u toku i u slučaju kad je u toku postupak pred inozemnim organom koji nije sud.

Stanovište prvostepenog suda o tome da prigovor litispedencije nije osnovan samo zbog toga što je u toku izvanparnični, a ne parnični postupak nije u skladu ni s jugoslavenskim procesnim pravom. Parnični postupak je redovni put pravne zaštite i on se u pravilu primijenjuje uvijek kad nije, na temelju zakonskog propisa, predviđen neki drugi postupak (izvanparnični, izvršni, stečajni itd). Prema tome, ne može se zahtijevati pravna zaštita u parničnom postupku ako se ona može ostvariti u nekom drugom postupku. Stranka ne može paralelno ostvarivati svoje pravo i u parničnom i u izvanparničnom postupku ako se radi o istom zahtjevu i ako oba postupka vode istom cilju. Iz odredbe čl. 19. ZPP-a proizlazi da se parnični postupak može nastaviti po pravilima izvanparničnog postupka, pa bi sud u slučaju pokretanja nove parnice tužbu morao odbaciti zbog litispedencije, bez obzira što više nije u toku parnični, već izvanparnični postupak.

Razmatranja prvostepenog suda o kondemnatornoj i deklaratornoj pravnoj zaštiti pozivom na odredbe čl. 403., 405. st. 1. 406., 407. i 408. ZPUP-a te čl. 187. ZPP-a, te zaključak da bi se moglo raditi samo o nekoj od tužbi na utvrđenje, a ne o kondemnatornoj tužbi, nije ispravno u mjeri u kojoj se time želi potkrijepiti stanovište da prigovor litispedencije nije osnovan. Nije naime odlučno da li je tuženik pred sudom u Trstu podnio tužbu na utvrđenje ili nije, već da li je podnio prijavu tražbine u postupku ograničenja odgovornosti te slijedom toga kakav je značaj prijave po italijanskom pravu, tj. da li postupak iniciran prijavom vodi istom cilju kao i u parnici postupak pokrenut kondemnatornom tužbom, a taj cilj je konačno ostvarenje tražbine o kojoj se vodi parnica. Tužbe iz čl. 406. i 407. te iz čl. 408. ZPUP-a su incidentalne tužbe za utvrđenje kojima se pokreće postupak u kojem se odlučuje o pitanjima koja su od prejudicijelne važnosti za donošenje odluke u postupku ograničenja odgovornosti brodarara.

U obrazloženju se navodi da je sud donio svoju ocjenu o prigovoru postojanja parnice u toku, s aspekta jugoslavenskih propisa. Međutim, kada

bi se i primijenilo jugoslavensko procesno pravo, odluka bi morala biti suprotna onoj koju je donio prvostepeni sud. Naime, pod pretpostavkom da je postupak ograničenja odgovornosti pokrenut pred jugoslavenskim sudom, vjerovnik (u ovom slučaju tužitelj) ne bi mogao svoja potraživanja ostvarivati i u postupku ograničenja odgovornosti i tužbom u parnici. Vjerovnici, u korist čijih potraživanja je osnovan fond ograničene odgovornosti, mogu svoja potraživanja namiriti samo iz tog fonda (čl. 387. st. 1. ZPUP-a). Vjerovnici svoja potraživanja ostvaruju podnošenjem prijave sudu koji provodi postupak ograničenja odgovornosti (čl. 402. toč. 5 i čl. 412. st. 3, 4. i 5. ZPUP-a). Ispitivanja prijavljenih potraživanja obavljaju se na ročištu za ispitivanje potraživanja (čl. 404. st. 1. ZPUP-a), a nakon toga sud rješenjem utvrđuje koja se potraživanja priznaju (čl. 413. ZPUP-a) i donosi rješenje o diobi fonda ograničene odgovornosti (čl. 417. ZPUP-a). Nakon pravomoćnosti rješenja o diobi sud izdaje nalog za isplatu potraživanja vjerovnicima (čl. 418. ZPUP-a). Ne radi se dakle o deklatornoj pravnoj zaštiti, već o kondemnatornoj. Ne mogu paralelno teći dva postupka niti vjerovnik može ostvarivati svoje potraživanje na temelju rješenja o diobi fonda ograničene odgovornosti i na temelju presude donesene u parničnom postupku. I u slučaju kad je presuda donesena prije osnivanja fonda ograničene odgovornosti, ne može se izvršiti, jer se ne može tražiti pokretanje redovnog izvršnog postupka, odnosno postupka osiguranja potraživanja koje se namiruje iz osnovanog fonda ograničene odgovornosti, a ako je postupak u toku, obustavlja se i ukidaju provedene radnje (čl. 403. ZPUP-a).

Ako je dakle u toku postupak ograničenja odgovornosti broдача u kojem je vjerovnik prijavio svoje potraživanje, ne bi imalo nikakvog smisla provoditi parnični postupak i donijeti kondemnatornu presudu koja bi bila bez učinka jer se ne može izvršiti. U slučaju kad je fond ograničene odgovornosti osnovan u postupku pred domaćim sudom podnesena tužba se odbacuje, a ako je osnovan u postupku pred inozemnim sudom parnični postupak se prekida ako su ispunjene pretpostavke iz čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba zakona.

Postupak ograničenja odgovornosti pokrenut je na prijedlog tuženika »Cispa gas transport« Trst, a da li se i tuženik »Ocean gas« Palermo može koristiti pogodnostima ograničenja odgovornosti, odnosno da li se odluka o osnivanju fonda odnosi i na tuženika »Ocean gas« Palermo, treba ocijeniti prema talijanskom pravu. Naš ZPUP propisuje da brodar pomorskog broda može ograničiti odgovornost (čl. 380.), ali važi pretpostavka da je brodar, dok se ne dokaže suprotno, vlasnik broda. Međunarodna Konvencija o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova od 10. listopada 1957. godine govori o vlasniku pomorskog broda. Naknadu za vađenje potonule stvari plaća vlasnik (čl. 792. ZPUP-a), a ako je brod u suvlasništvu onda ta obveza tereti suvlasnike. Međutim, značaj odluke suda u Trstu u pravcu da li se ona odnosi na oba suvlasnika, bez obzira što je postupak pokrenuo jedan od njih, treba ocijeniti po talijanskom pravu. S tim u vezi je i pitanje da li su prvo i drugotuženik solidarni dužnici, koje nije razjašnjeno premda ih je sud obvezao kao solidarne dužnike.

Tužitelj je kao pravnu osnovu svog potraživanja naveo uzrokovanje štete pa iz toga izveo solidarnu odgovornost tuženih. Stav prvostepenog suda u tom pravcu nije jasan. Sud je tužene obvezao na isplatu solidarno, ali se ne vidi iz kojih propisa proizlazi njihova solidarna odgovornost. Ako bi se radilo o zahtjevu za naknadu štete, onda bi se teško mogla primijeniti pravila o solidarnoj odgovornosti iz čl. 205. Zakona o obveznim odnosima (Sl. l. SFRJ broj 29/78, 39/85, 46/85 i 57/89), jer se ne vidi na koji način je drugotuženik uzrokovao štetu zajedno s prvotuženikom. Međutim, prvostepeni sud je u obrazloženju naveo da su prvotuženik kao poznata ovlaštena osoba, a drugotuženik kao nepoznata ovlaštena osoba, u obavezi tužitelju nadoknaditi troškove vađenja. I ovaj drugostepeni sud prihvata da se radi o zahtjevu za naknadu za obavljeno vađenje potonule stvari (čl. 791. st. 1. ZPUP-a), odnosno o troškovima vađenja (čl. 34. Zakona o sigurnosti plovidbe). Drugotuženik nije nepoznata ovlaštena osoba, jer ga je tužitelj označio u tužbi, ali to i nije odlučno za rješenje spora. Međutim, kako se radi o zahtjevu za naknadu troškova, a ne o zahtjevu za naknadu štete, ne bi se moglo bez daljnijega tvrditi da su tuženici solidarno dužni nadoknaditi te troškove. Iz odredaba ZPUP-a kao i Zakona o sigurnosti plovidbe proizlazi da naknadu, odnosno troškove plaća vlasnik, odnosno ovlaštena osoba, a nema odredbe o tome tko snosi troškove u slučaju suvlasništva. Stoga treba imati u vidu i odredbu čl. 15. st. 6. Zakona o osnovama vlasničko-pravnih odnosa (Sl. l. SFRJ. broj 6/80), prema kojoj troškove korištenja, upravljanja stvari i ostale terete što se odnose na cijelu stvar snose suvlasnici razmjerno veličini svojih dijelova.

Što se tiče primjene mjerodavnog materijalnog prava, pravilno je prvostepeni sud zauzeo stav da se ima primijeniti jugoslavensko pravo. Ovo iz razloga što je obveznopravni odnos među strankama iz kojeg proistječu potraživanja u korist tužitelja — nastao vađenjem potonulih stvari, a prema čl. 783. ZPUP-a na vađenje potonulih stvari primijenjuju se odredbe toga zakona ako su potonule u obalnom moru i unutrašnjim vodama SFRJ, pri čemu je bez ikakvog značaja tko je vlasnik potonule stvari, a to isto tako, arugumentum à contrario, proizlazi iz odredbe čl. 1011. ZPP-a. Odredba čl. 996. st. 1. toč. 3. ZPUP-a, koja propisuje da se prema pravu države čiju državnost brod ima ocijenjuju pravne posljedice događaja na brodu na koje se mora primijeniti zakon mjesta gdje je događaj nastao, ne derogira naprijed citirana pravila. To je samo posljedica pravila da je brod pod suverenitetom države čiju državnu pripadnost ima (čl. 2. ZPUP-a), pa organi vlasti jedne države nisu nadležni poduzimati radnje na teritoriju (na brodu) druge države.

Nije osnovan ni prigovor tuženika o nedostatku aktivne legitimacije, jer pravo na naknadu pripada samo izvođaču, podrazumijevajući pod tim osobu ili osobe koje su fizički obavile radnje vađenje potonule stvari. Izvođač je osoba koja se upustila u poduhvat vađenja potonulih stvari, pri čemu nije bitno da li je pri tome angažirala druge osobe i koliko njih. RO »Brodospas« Split, nije samoinicijativno pristupila vađenju, već je radila po nalogu tužitelja. Osim toga iz odredbe čl. 32. st. 2. Zakona o sigurnosti plovidbe proizlazi jasna obveza kapetanije da na trošak i rizik ovlaštene osobe potonulu stvar izvadi ili ukloni. Da li su bile ispunjene pretpostavke i da li

je bilo potrebno da se pristupi vađenju riješeno je u upravnom postupku, a za odluku donesenu u tom postupku sud je vezan (čl. 12. st. 1. ZPP-a) kako to pravilno ističe prvostepeni sud.

Što se tiče nadležnosti jugoslavenskog suda, žalitelji nisu u pravu, jer nema sumnje da izvađene stvari (brod) predstavljaju njihovu imovinu (čl. 792. ZPUP-a), pa i kad je prodana, jer njihovu imovinu čini postignuta kupovna cijena. Dakle kako se na području SFRJ nalazi imovina tuženika, to postoji nadležnost jugoslavenskog suda u smislu čl. 54. st. 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona. Pri tome se ovaj drugostepeni sud ne može suglasiti s gledištem prvostepenog suda da se radi o isključivoj nadležnosti jugoslavenskog suda, jer takva nadležnost postoji samo kad je to zakonom izričito određeno (čl. 47. Zakona o rješavanju sukoba zakona).

Žalba tužitelja nije osnovana.

Pravilno je prvostepeni sud zauzeo stav da u sporu između tužitelja i trećetuženika ne postoji nadležnost jugoslavenskog suda, uz obrazloženje koje u cijelosti prihvaća i ovaj žalbeni sud. Ne radi se o zahtjevu za naknadu štete, pa prvostepeni sud pravilno dolazi do zaključka da se ne može primijeniti odredba iz čl. 53. Zakona o rješavanju sukoba zakona. Isto tako ispravno je gledište prvostepenog suda da se ta odredba ne bi mogla primijeniti sve i da se radi o zahtjevu za naknadu štete, budući da je trećetuženik osiguratelj, pa se između njega i tužitelja ne može uspostaviti (odnosno nije nastao) obveznopravni odnos uzrokovanja štete. Iz istih razloga ne može doći do primjene ni odredba iz čl. 847. ZPUP-a jer se ne radi o tužbi za naknadu štete uzrokovane zagađenjem, već o zahtjevu za isplatu naknade i troškova za vađenje potonulih stvari.

Pravilno je, nadalje, prvostepeni sud odbio tužitelja s tužbenim zahtjevom za isplatu svote za 201,80 dinara, jer ni po ocjeni ovog žalbenog suda troškovi u vezi sa informiranjem javnosti ne ulaze u troškove vađenja potonulih stvari.

Iz navedenih razloga valjalo je žalbu tužitelja odbiti kao neosnovanu i temeljem čl. 368. i 380. toč. 2. ZPP-a potvrditi odluku prvostepenog suda u toč. 3 izreke te u toč. 4 izreke s tim da ova točka pravilno treba glasiti da se sud oglašava nenadležnim i tužba odbacuje (čl. 16. st. 2. ZPP-a), dok je žalbu prvo i drugotuženika valjalo prihvatiti kao osnovanu i ukinuti pobijanu presudu u točki I i II i V izreke.

U nastavku postupka prvostepeni sud će utvrditi da li su ispunjene pretpostavke iz čl. 80. Zakona o rješavanju sukoba, s tim da pitanje da li je pokrenut među istim strankama postupak pred stranim sudom treba riješiti uz primjenu talijanskog prava čiji sadržaj će se utvrditi u smislu čl. 13. Zakona o rješavanju sukoba zakona, imajući pri tome u vidu da je odlučna prijava potraživanja u postupku ograničenja odgovornosti i da li se po talijanskom pravu prijavom ostvaruje potraživanje. Isto tako će prema talijanskom pravu sud ocijeniti da li se odluka o osnivanju fonda ograničene odgovornosti odnosi i na tuženika »Ocean gas« Palermo, kao suvlasnika broda. Prvo-

stepeni sud će nadalje pozvati tužitelja da razjasni na kojim činjenicama temelji svoj zahtjev prema prvo i drugotuženiku kao solidarnim dužnicima i općenito sud će utvrditi i razjasniti da li su oni solidarni dužnici ili nisu.

U pogledu visine troškova i naknade, pravilno je prvostepni sud ocijenio da nisu prihvatljivi prigovori tuženih kako vađenje potonulih stvari nije bilo potrebno jer je to pitanje riješeno u upravnom postupku. Međutim ne mogu se tužitelju priznati svi izdaci koje je imao bez ikakvog provođenja dokaza, kraj činjenice da su tuženici prigovorili visini troškova. Istina, u ovom slučaju ne vrijedi ograničenje do svote vrijednosti izvađene stvari (čl. 791. st. 4. ZPUP-a), ali u tom pravcu vrijede opći principi imovinskog prava. Vrijednost činidbe (vađenje potonule stvari) mora biti jednaka vrijednosti protučinidbe (čl. 15. st. 1. ZOO). Nadalje, i tužitelja je teretila dužnost da postupa pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva (čl. 18. ZOO) i da u tom pravcu nastoji da se posao obavi uz što manje troškova. Odnos koji nastaje vađenjem potonulih stvari po svojoj pravnoj prirodi je najbliže odnosu između stranaka iz ugovora o djelu, pa bi visinu naknade trebalo utvrđivati prema kriterijima iz čl. 623. st. 2. ZOO. Daljnji kriteriji koji bi mogli doći do primjene su oni iz čl. 223. ZOO, ako se počde od toga da je tužitelj pristupio poslu bez naloga, pa bi tužitelj imao pravo na sve nužne i korisne troškove te na primjerenu naknadu.

Ukratko, nije moguće odlučiti o visini tužbenog zahtjeva a da se prethodno ne utvrdi koji su izdaci bili potrebni za vađenje potonule stvari, te koja je naknada s obzirom na uloženi trud primjerena, a to se može utvrditi samo putem vještačenja, dokaz kojega će prvostepeni sud provesti u nastavku postupka, ali nakon što prethodno raspravi sva sporna pitanja procesne naravi na koja je ukazano u ovom ukidnom rješenju.

Andrija Eraković

Summary

COSTS OF RAISING A SUNKEN SHIP — COMPETENCE OF A COURT FOR DETERMINING A RIGHT TO LIMIT LIABILITY

According to the Yugoslav law, the institution of court proceedings has the effect that other proceedings in the same matter cannot be started, although the first ones are being held in front of a foreign court — Legal effects of proceedings held in front of a foreign court are to be judged according to the law of the State seized of the case — The same is valid for the proceedings concerning the right of limitation of liability of the person liable — The fact that the proceedings concerning the right of limitation of liability are non-litigious proceedings, whereas the proceedings for determining a right to limit liability are litigious proceedings, is not decisive for the existence of court proceedings — This question has to be settled according to the law of the State in which the proceedings for the limitation of liability are instituted — If the sunken ship has been coowned and the proceedings for the limitation of liability have been instituted at the request of only one coowner, the question whether these proceedings concern the coowner who has not requested the proceedings has to be settled according to the law of the State seized of the case — Costs of raising a coowned sunken ship shall be borne by all coowners in proportion to their share in the coownership — If the ship has sunk in the Yugoslav coastal sea, the Yugoslav law applies without regard to the nationality of the owner — The person who carried out the raising has the right to compensation for damage — This person does not have to raise the ship himself and by his own means, but can do that at the request of the person entitled and due to take care of the raising of the ship — The competent maritime authority decides in administrative proceedings whether the raising of the ship was necessary or not — The result of these proceedings binds the court — A Yugoslav court is competent for deciding in cases relating to a ship sunk in the Yugoslav coastal sea, but this competence is not exclusive — If a claim for compensation of damage is concerned, there is no legal relationship between the claimant and the insurer, so that the insurer is not bound to bear the costs of raising claimed for — While raising the ship, care should be taken to incur only the necessary expenses — Costs concerning the informing of mass media about the raising of the sunken ship are not the costs of the raising of the ship and the person who carried out the raising does not have the right to them.